Türk Menşeli Rus soyadları

Prof. Dr. Samir Kazımoğlu

Bu yazı Kültür Bakanlığı'nın Türk Dünyası dergisinin eylül 1993 tarihli sayısında yayımlanmıştır. Dile dokunulmamış aynen alıntılanmıştır. Yazar o sırada Ankara Üniversitesi DTCF'de öğretim üyesidir.

Türk Dünyası bilim adamları içerisinde meşhur Rus Türkoloğu, Profesör N.A.Baskakov'u tanımayan, onun adını duymayan yoktur. 20. yüzyılın en semereli türkologlarından biri sayılan N.A.Baskakov Türkologiya sahesında 500'den fazla ilmi makala ve kitab yayınlamışdır. Türkologiya'nın çeşidli taraflarını ehate eden alim yüzlerle kongre ve konferanslarda, toplantı ve gurultaylarda, simpozium ve kolekiumlarda çıhışlar etmiş birtakım mühüm problemlerin ilk kaldırıcılarından olmuştur.

Şimdi haggında makala yazaçağımız kitab da böyle az araşdırılmış ve belke de hiç Baskakov'a kadar öyrenilmemiş mövzulara hasr edilmiştir.

200 milyonun üstündeki nüfusu aşdıran Türk dünyasının zaman zaman merkezleri çoh olmuşdur. Bugünkü Türk dünyasının inkişaf etmiş, gelişmiş merkezi şübhesiz Türkiye'dir. Bu bakımdan Türkiye şimdi Türk dünyasının Türkologiya merkezi olmagda da sorumludur.

Amam bugünkü Türkiye bu sorumluluğu hayata keçirmekde geç kalıyor. Avrupa ve eski Sovyetler Birliyi ile mukayiside pek fazla geri kalan Türkiye Türkologiyası bu gün her bir şeyi öz üzerine götürmelidir.

Çünkü zaman ve devir deyişmişdir. Vexti (vakti b.n.) ile Avrupa'da yüzlerle Türkolog olsa da bugün onları barmagla saymag olar. Sovyetler Birliyi ise çökmüşdür ve onunla birlikde ise Sovyet Türkologiyası zaiflemek üzeredir.

Bu nedenle de Türkiye estafeti eli alıb Türkologiyanın koruyucusuna çevirmeli, büyük bir medeniyette, ilme sahib durmalıdır.

Söz yok ki, Türkiye Türkologlarının hizmeti hemişe böyük olmuşdur ve dış Türkler onlara hemişe öncül, aparıcı güvve gibi bakmışdır.

Onlar Ziya Gökalp, Bahaeddin Ögel, Ahmed Caferoğlu, Muharrem Ergin, Hasan Eren, Zeynep Korkmaz, Ahmet Bican Ercilasun, Hamza Zülfikar, Osman Sertkaya, Sema Barutçu vs. Bu kibi dilçi Türkologların eserlerinden kaynak kibi yararlanmışlar. Lakin bugün her zamankından daha fazla iş görülmeli, beş giteede arhivlerin künclerinde itib batmakta, cürümekde olan kiymetli dil medeniyetine sahib durmalıyık.

Bugün ilk növbede söz konusu olan nedir? Şüphesiz ki, Türkologiyanın fikir kaynakları olan, onun ana kitabı sayılan esas eserleri Türkiye Türkçesine aktarmak, bu eserlerin orijinallerını toplayıb özel bir arhiv yaratmak.

Bu iki bakımdan ehemiyetli bir işdir: Birinci, bu kaynaklar genç Türkologlara ilk addımda pek çoh faydalı alaçakdır, ikinçi ise perakende halda bütün dünyaya sepelenib kaybolmakoa devam eden dil medeniyyeti kaynaklarımızı bir yere toplamış olaçağık.

Demek biz Rusiya'da Radlov'un, Oldenburg'dan, Samoyloviç'den Avrupa'da Berje'den, Silyer'den, Meynard'dan, Ramsted'den tutmuş bugüne kadar şarkşünaslar ne yazmışsa nepsi Türkiye Türkçesine çevrilmeli ve bir yere toplanılmalıdır.

Türk Diline Genel Bir Bakış kitabının önsözünde yazılır. Eserin faydalandığı birçok kaynakların başında şunlar gelir: N.A. Baskakov'un Turkskie yazıki (Türk Dilleri, Moskova, 1960), Almanya'da çıkan Philogiya Turiciae Fundamenta, I (Türk dillerinin temel kitabı, Visbaden, 1959) ve J.G. Ramsted'in N.Poppe'nin Nemetti'nin eserleri.1

Böyle bir karara gelmek olar ki, Türk dilinin temel kitablarını yazanlardan biri de N.A.Baskakov'dur. Mahmud Kaşkarlı'dan tutbuş dövrümüze kadar Türkologları Türk dillerinin gelişme tesnifi de meraklandırmışdır ve az çok tanınan bütün Türkologlar zaman zaman öz tesniflerini taktım etmişler.

Amma bütün bu tesnifler içerisinde hamı terefinden kabul edileni ve Türk dillerinin gelişmesini gösteren genel, mükemmel tablo da yene N.A.Baskakov'a mehsusdur.

N.A.Baskakov'un diğer eserleri içerisinde şunların da Türkiye Türkçesine aktarılması vacibdir: Karakalpak dilinin gısa gramatikası, Altay dillerinin dailektleri, Altay dilleri, Türk dilleri, Türk dillerinin ortak fonetik transkripsiyalarının proyekti hakkında, vs.

1970 yıllarında başlayarak N.A. Baskakov'un dikkatini daha yeni bir konu Rus sözlerinin ve soyadlarının menşeyi meselesi celb ediyor ve alim birkaç defa bu problemin üzerine dönür.

İlk defa 1969 yılında SSRİ Bilimler Akademisi "Haberler" dergisinin onomastika bölümünde makale şeklinde ortaya çıkan bir problem Rusiya'da böyük bir kavgaya sebeb oldu.

Çünkü makaleye pek fazla interesan, dikkat çeken bir ad verilmişdi: Türk menşeli Rus soyadları. (Russkie familii Tyurkskogo proisxoydeniya)

Baskakov ele hemin yıl aynı adla Ulyanovski şehrinde keçirilen birinci etmoloji onomastika konferansında bir maruza etdi ve az sonra da meruzeni tekmilleşdirilmiş halda 1970 yılında Sovyet Etnografyası dergisinde yayınladı.

Konu Rus alimlerinin dikkatını hemen çekdi ve bir takım şovinist bilim adamları Baskakov'un bu araştırmaları üzerine haksız eleştiriler yapmaya başladılar. Esassız eleştiriler ise alimi bu konu üzerinde daha ciddiyetle işlemeyi teleb etdi.

Odur ki, N.A.Baskakov daha hızlı araştırmalar apararak 1972 yılında neşr edilen Şarkı Slavyan Onomastikası mecmuasının Antroponomika bölümünde Türk menşeli Rus soyadları makalesinin yeni variantını takdım etdi. İki yıl sonra ye'ni 1974 yılında hemin makale bir kadar da tekmilleştirildi ve yeniden mecmuede çap olundu.

Lakin 1979 yılına kadar hemin araştırmanın ayrıca kitab şeklinde neşr edilmesine imkan vermediler. Şu da alime eser üzerinde tekrar tekrar işleme imkanı verdi. Nehayet Türk menşeli Rus soyadları kitab şeklinde 1979 yılında neşr edildi.

İlim neşriyyatı tarafından yayınlanan bu eser 279 sayfadan ibaretdir. İlmi tarihi, etnografik, antropoloji ve etnogenetik prinsiplere esaslanarak Rusiya'nın özellikle en meşhur soyadlarını eski dövürden başlayarak takıb etmişdir.

Rusiya tarihinde evezsiz hizmetleri olan zengin Rus soyadlarının nesil secelesinin takip edilmesi ve araştırılması sübuta yetirmişdir ki, yıllar boyu Rusiya'nın şerefini taşıyan, onun adını dünyada tanıdan tarihi şahsıyyatların ekseriyyeti Türk kökenlidir.

Hele Stalin döneminde bu kibi tatkıkatlar üzerinden başlarını belaya sokmuş, hayatlarının gençlik yıllarını habslarda çürütmüş bilim adamları iyi bilirler ki, böyle bir araştırma o zamanlar yapılsaydı N.A.Baskakov nesillikle hayatını kayb etmiş olardı.

Axı, o, bu kitabında bir neçe yüz yıl Rusiya'da hökümdarlık eden Romanovlar sülalesinin, Büyük Pyotrun, Suvorov ve Kutuzov'un adlarının ve soyadlarının Türk kökünden gelmesini ileri sürürdü.

Edebiyyat tarihçilerine çohdan bellidir ki, Jukovski, Derjavin, Turgenyev, Bunin kibi Rus yazarlarının kanında Türk kanı vardır ve bunu bu yazarlar hemişe iftixarla yad etmişler. Lakin adları Rusiya tarihinde ön sırada çekilen tarihi şahsiyyetlerin soyadlarının Türk soyadı olmasını iddia etmek şüphesiz ki, hayrat ve gezeb doğurmaya bilmezdi.

N.A.Baskakov'un bu araştırması eski Sovyetler Birliyi'nde bilim adamlarını iki yere ayırdı. Bir grup şarkşünaslar Baskakov'un fikirlerini tekzib etmek üçün kitabhanelere arhivlere baş vurdular, tarihi fektlar deliller aktardılar ve buldukları deliller esasında makale yazanlar da oldu. Amma Baskakov'un yazdıkları üzerine yapılan eleştirilerin hiçbiri selahhiyet kazanamadı, aksine ikinçi kısım alimler tarafından tankıda meruz kaldılar. Baskakov'un delillerini inkar edecek kaynaklar ortaya koyulamadı.

Tanınmış Kazak şairi ve bilim adamı Oljas Sülemenov'un, Aziya kitabı böyle tartışmaların neticesi kibi ortaya çıkdı. Hemen de bütün Slavyan dünyasını sekslendirdi. Çünkü burada Türk dünyasının mukaddes abidesi Dede Korkud olduğu kibi Slavyan dünyasının en şerefli abidesi sayılan İgor Polku Hakkında Destan'dan söhbet gedirdi.

O Sülemenov destandaki bütün sözleri dilçilik bakımından izleyerek ekser kelimelerin menşeyi, genezisi ile ilgili olarak yeni fikirler söylemişdi. Sonra ise delillerle sübuta getirmeye çalışmışdı ki destanda kullanılan sözlerin yarıdan çohu Türk menşelidir.

Destanın Slavyanlar'a mexsus olmasını şübhe altına alan bu araştırma Rusiya'nın bilim adamlarını sarsıtdı. Birtakım alimler Türk Menşeli Rus Soyadları kitabı kibi Aziya'nın da üzerine kölge salmağa çalışdılar. Hatta kitab mağazalardan toplandı, satılması yasaklandı. Lakin bu eser bir neçe yıl sonra tezeden ışık üzü gördü ve 1992 yılında da Türkiye Türkçesi'ne aktarıldı.

Lakin N.A.Baskakov'un eserinin taleyi O.Sülemenov'unku gibi olmadı. Önce ona göre ki, Baskakov özü Rus alimi sayılırdı ve Ruslar'ın düşüncesine göre O, heç vaxt Rus soyadlarına karşı sahtakarlık etmezdi. Sonrası da ki, Baskakov tüm fikirlerinde dünya Türkologiyasının babası sayılan V.Radlov'a isnad edirdi.

Radlov'a karşı çıhmak ise özellikle Türkologiyanı inkar etmek demek idi. Diğer taraftan ise Radlov'la Baskakov kibi alimlerle tartışmaya katılıb onların iddealarına aygırı söz söylemek için en azı onların bildiyinin yarısı kadar konuya beled olmak gerekdi.

N.A. Baskakov araştırmasına böyle başlayır: Türk menşeli Rus soyadları hakkında evvelki tatkıkatlardan belli oldu ki, birtakım bu veya diğer Rus soyadlarının Türk köklerine münasebeti her zaman onun aparıçısının menşeyi ile üst üste düşmür, kohumluk birçok hallerde nesil secelesinin gohumluk kökünü inkar edir, halbu ki, bu gohumluğun kökü Türk xalglarından başlanır... Bunun eksi ile de karışlaşmak mümkündür, özellikle Rus soyadlarını taşıyan nesilin kökü gedip esası Türkler tarafından goyulmuş nesle bağlanır. Meselen, Kızıl Orda xanlığından ve bir az sonraki Kazan, Kırım, Astarxan, Sibir, Böyük Nogay Ordu xanlıklarından başlayan nesil seçelesi buna örnek ola biler.2

N.A. Baskakov üçüncü bir variantı da teklif edir: Nihayet, sünni yollarla meydana gelen, kasidle etimologiya bakımından Avrupa'ya bagılanan ve menşenin Batı Avrupa'da çıkdığı ileri sürülen soyadlarla da rastlaşırık. Örnek olarak götürek TYTÇEV soyadını, hansı ki, genetik bakımından kırım köklü TÜTÇE demekdir veya Çiçerin İtaliya'dan çıkmış ÇİÇERİ demekdir.

Bu neslin başçısı, yeni Batı Avrupa nesli nümayendeleri Yunanistan'dan, İngiltere'den, Fransa'dan çıxmıştır. Halbuki, bu nesillerin temsilcileri kibi onlar mehz Türk soyadları taşımaktadırlar. Bu da sözsüz ki, ya Ruslar tarafından verilmiş Türk lakabları ile baglıdır, ya da nesil Türk menşelidir.3

N.A.Baskakov Tytçev ve çeçerin soyadlarının Türk menşeli olduğunu sübuta yetirmek üçün onlarla kaynağa mürüçiet edir ve sonda fikrini ispatlayır.

Meselen, o, Mahmud Kaşkari dövründen başlayarak son zamanlara kadar Tytçev sözünü takip ediyor ve hansı devirlerde sözün hansı mananı taşıdığını ispat ediyor.

Önce alim belirtiyor ki, Tytçev Genuya kökenli İtalyan sözü yok, Kırım kökenli Türk menşeli sözdür. Sonra ise yazıyor ki, tuc Mahmud Kaşkari tarafından Mis Radlov tarafından bürünc üzerinde işleyen, bürünc alveri ile meşgul olanlara deyilmiştir. Tuc sözünün tytçev sözüne keçmesi ise nisbeten sonraki dövürlerin assimilyasıya ve dissimilyasiya hadisesidir. Demek. Tytçev soyadının esasını koyan şahıs ya Türk menşeli Genuyalı olmuşdur veya da Kırım'da yaşayan bürünç alışverişi ile uğraşan bir Türk olmakdadır.

Çeçerin sözünün etimologiyasına dair Baskakov daha ciddi deliler takdım etmektedir. O, yazır ki, Radlov'a göre cec atmak, fışkırtmak, yaymak kibi Türk fellerinin köküdür ve geleçek zamanda baş verecek hadisenin geyri adiliyini gösterir.

Ryazan, Orlov, Tula, Tambov guberniyalarında rastladığımız çıçer veya çıçera Rus sözleri sert, soyuk payız rüzgarı manalarında kullanılır ve bu kelimelerin de Türk menşeli olmasına hiçbir şübhe yokdur. Çünki hansı terefe yozulursa yozulsun ve kelmenin ve ya soyadın menşeyinde Türk feli bulunmaktadır.

N.A. Baskakov Türk menşeli Rus soyadlarının yaranmasında ve gelişmesinde çeşidli amillerin olmasını, birtakım sebeblerin bulunmasını ileri sürür ve bilirtir ki, bu tip sözleri ve soyadları özel prinsiplere dayanarak araştırmak lazımdır.

O, mantık, etimologiya, genetika, tarih assimilyasiya ve dissimilyasiya kanunlarına dayanarak minlerle Türk menşeli Rus zöleri ve soyadları hakkında fikir söylenir. Burada biz Rusiya tarihinde önemli yerleri tutan birtakım meşhur şahsıyyatların soyadları ile ilgili N.A.baskakov'un mantıki fikirlerine dikkat çekmek isterdik.

Önce Harışkin soyadı üzerende dayanmak zorundayık. Çünkü bu soyad Rus çarı, Petersburg'un temelini koyan Birinci Pyotrun adı ile bağlıdır. Rusiya'dan herkese bellidir ki, Birinci Pyotrun ana terefi Narışkin, ata tarafı ise meşhur Romanovlar sülalesinden gelmekdedir. N.A.Baskakov ise İmperatorun hem anne hem ata taraflarını araştırır ve böyle bir karara gelir ki, Narışkin soyadı da Romanov soyadı da Türk menşelidir.

Professor, Narışkin soyadını takık ederek yazır: Narışkinler'in nesil seçelesi ziddiyetlidir. Birtakım kaynaklar neslin Almanlar'dan başladığını diğer bir kısım kaynaklar Kırım'dan geldiyini sübut etmektedir. Nesil seçelesinden kısa arayışda kayd edilir: Birtakım yabancı yazarlar ispat edoyarlar ki, Narışkin nesli Bogemin'in Narissi soyadından çıkmakdadır.

Eski dönemlerde onlar Bogemin'in sınırında yerleşen ve Almanya'nın terkibinde olan Epru şehrinin sahibi olmuşlar. Dövrü arhivin verdiyi aralış ve Rus tarihi gösterir ki, 1463 yılında Kırım'dan büyük knyaz İvan Vasilyeviçin himayesine Narışko geldi.

Onun devamçıları sayılan Narışkinler Rus xidmetlerinde valiliklerde, ordu rehberliklerinde ve diğer meşru görevlerde çalışmış ve dövletin mühüm medaliyaları, fahri fermanları ile mükafatlandırılmışlar.

Bütün her üzü bilir ki, o Narışkinler neslinden olan dvoryanın Kiril Paleuxtoviç Narışki'nin gızı Natalya Kirilovna çar Aleksey Mixayıloviç'in mügeddes şerefine layik bir kadın kibi onun hayat yoldaşı olmuşdur.

Bu evlilikten ise büyük dövlet xadimi, imperator Birinci Pyotur dünyaya gelmişdir. Büyük Pyotrun dünyaya gelmesi Narışkinler neslini ebedi olarak şereflendirmişdir.

Nihayet, daha mükemmel kaynaklar bir daha sübut etmekdedir ki, Narışkinler neslinin esası Bogemden olan Narissi soyadlı nüfuzlu nümayende yox, mehz Kırım'dan çıxan Narışkin terefinden koyulmuşdur...4

Bu deliller ve sübutlar Birinçi Pyotrun anne terefine aiddir. Lakin Alim Büyük imperatorun ata-baba tarafını isbat etmekde bir kadar ehtiyat edir ve siyasi bir üsluba el atarak açık aydın delileri üstüörtülü şekilde demeyi terçih edir.

Çünkü o, üç yüz yıl Rusiya'ya hökümdarlık eden Romanovlar sülalesinin de Türk soyundan olmasını ispatlayan delilleri açıb ortaya koymak zorundaydı ve bu da onun başını belaya sokması demekdi.

Odur ki, profesor sülalenin kökden ayrılan ve nisbeten az meşhur olan kolunu, ye'ni ŞEREMETEV kolunu götürüb problemi bu soyadın etrafında üstüörtülü şekilde çözmeye başlayır: Birtakım selahiyetli inanılmış kaynakların verdiyi bilgiye, arayışlara göre Şeremetevler soyadı Prussiya korolunun töremesi Kobl lekablı Andrey İvanoviç'den töremişdir.

Sonra, bu mühüm evraklarda kayd edilir ki, Korol Veydevut çarlığı özünün on iki oğulu arasında bölüşdürür.

Onun dördüncü oğlunun töremesi Nedron... çekişmelerden veğ meğlubiyetlerden çana gelib öz oğlu ve birçox tebbeleri, vatandaşları ile Rusya'ya – Büyük Knyasz Aleksandr Yakovlieviç Nevski'nin tebbeleyine keçir. Dini xaççekme merasiminden sonra ona Ioann, oğluna ise Andrey İvanoviç adı verilir. Bu ad ise sonraları KOBILA şekline düşür ve buradan da SUXOVO-KOBILİN, ROMANOVLAR, ŞEREMETEVLER, KOLIÇEVLER, YAKOVLİEVLER nesli töremeye başlayır.

Nihayet, neslin kökü bakımından yanaşşak böyle karar vermek olar ki, şeremetevler genetik çehetden Türkler'le yok Prusslar'la bağlıdır. Andrey Kobıl ise onun Rusça tehrif olunmuş formasıdır. Amma Andrey İvanoviç Kobılın neticesi Andrey Konstantinoviçe daha sonralar verilen Şeremetev soyadı heç şübhesiz ki, Türk menşelidir.5

Göründüyü kibi yukarıda verilen tercümede Romanov, Şeremetev, Koliçev ve Yakovliev, Andrey İvanoviç Kobılın oğlanları kibi tagdım edilir ve Baskakov da Romanovlar neslinden yok, onun kardeşi Şeremetevin Türk menşeli olmasını sübuta yetirmeye çalışır.

Bundan da böyle bir karara gelmek olar ki, eğer Baskakov Şeremetev'in Türk menşeli olmasını sübut ede bilirse, demek Şeremetev'in gardaşı Romanov'un da Türk menşeli olmasına hiçbir şübhe kalmıyor. Bununla da alim Birinçi Pyotrun baba tarafının da Türk menşeli olmasını sübut etmiş olur.

Dünya harb tarihinde iki Rus serkerdesinin de önemli yeri vardır. Suvorov Rus topraklarını komşu ülkelerin erazilerini istila etmekle genişletmekde ve Kutuzov ise Napalion Bonopart'ı Rusiya'dan govmakda fevkalade hizmet göstermişler.

Amma kim bilerdi ki, her zaman Türkler'e düşman gözü ile bakan bu serkerdelerin eli özleri de Türk soyundan imiş. Baskakov bunu bele ispat edir: Suvorov-Rımnikler sülalesi gösterir ki, Suvorovlar'ın kökü Ali Şved eski soyadından gelir. Aleksandr Vasilyeviç Suvorov Rımnikskinin ecdadı Suvor Çar Mixayıl Fyodroviçin dövründe, 1622 ilde Rusiya'ya gelir ve Rus vetandaşlığına kabul edilir.

Bununla bele Suvorovlar soyadı nisbeten yeni dövre aiddir ve 12. yüzyılın birinci yarısında meydana gelmişdir. Etimal oluna biler ki, Suvor sözü şved menşeli svar kelimesinden yaranmışdır.

Başka bir etimalda biz suvorıy kelimesi ile surovıy kelimesini karşılaşdırıb böyle bir karar vere bilirik ki, bu iki Rus sözü Türk kökenlidir.

Nisbeten az etimal olunun bir variant da vardır ki, Suvorov sözü Türk menşeli savar (atlı) vsadnik kelimesinden meydana çıxmışdır. Bebelikle üç esas etimologiya ortaya çıxır: Birinci, eğer deliller Suvorovlar neslinin şivedlerden çıxdığını isbata getirirse onda bir soyadın svar sözünden yaranması etimalı özünü doğruldur.

İkinçi, eğer biz A.V.Suvorovun menşeyini Rus kökünden götürürükse, onda Suvorovlar neslinin soyadı Rus teleffüzü ile kökde Suvor-Suvony-Surovıy kelimelerini kabul etmiş olur ve bu kelimelerin esasında da heç şüphesiz ki, Türk menşeyi durur. Üçüncü az inanılan etimal ise Suvorovlar soyadının Türk menşeli savar kelimesinden yaranmasıdır.6

Kutuzov soyadı ile ilgili araştırmalarını sürdürürken Baskakov böyle bir karar veriyor: Kutuzovlar soyadının esasında ya "kutuz" sözü durur veya da böyük bir etimalla bu soyad Türk menşeli "kutuz" kelimesinden yaranmışdır. Bir çoh Türk halklarında bu söz guduz it manasında işlenmekdedir.7

Baskakov'un kitabında, şu kibi Türk menşeli soyad ve kelme olması ispatlanan yüzlerle cöz vardır. Biz onlardan ançak bir kısmı üzerende dayandık ve Rusiya'da pek fazla meşhur olan birtakım tarihi şahsıyyatların Türk menşeli olmasından danışdık.

Merak edilmesi çehet budur ki Baskakov büyük bir irade, korkmazlık çesaretle Rus dilindeki tüm sözlerin ve soyadların büyük bir kısmının Türk menşeli olmasını ispatlamak zorunda kalmıştır.

Çok güman ki, biz yakın zamanlarda bu eserin Türkçeye aktarılması üzerinde işi bitirib onu neşr etdireçeyiz ve N.A.Baskakov'un gerçekden Türk dünyası üçün ne kadar büyük bir iş gördüğünü kandinize çatdıracağız.

Kaynaklar

1. A.Dilaçar; Türk Diline Genel Bakış, Ankara 1964, s.11
2. N.A.Baskakov, Ruskkie Familii Tyurskogo Proisxojdeniya, Moskva 1978, s.176
3. Yene orda, s.177
4. N.A.Baskakov'un adı çekilen eseri, s.201-202
5. N.A.Baskakov'un adı çekilen eseri, s.178
6. N.A.Baskakov'un adı çekilen eseri, s.181
7. Yene orda, s.191